ततो विदितवेद्यात्मा पाण्डवानां हिते रतः । पलायने मतिं चक्रे कुन्त्याः पुत्रैः सहानघः ।
ततो वातसहां नावं यन्त्रयुक्तां पताकिनीं । ऊर्म्मिचर्म्मा दृढां कृत्वा कुन्तीमिदमुवाच ह ।
॥ विदुरउवाच ॥ एष जातः कुलस्यास्य कीर्त्तिवंशप्रणाशनः । धृतराष्ट्रः परीतात्मा धर्म्मं त्यजति शाश्वतं । ५९४०
इयं वारिपथे युक्ता तरङ्गपवनक्षमा । नौर्यया मृत्युपाशाच्च सपुत्रा मोक्ष्यसे शुभे ।
॥ वैशम्पायन उवाच ॥ तच्छ्रुत्वा व्यथिता कुन्ती पुत्रैः सह यशस्विनी । नावमारुह्य गङ्गायां प्रययौ भरतर्षभ ।
ततो विदुरवाक्येन नावं विक्षिप्य पाण्डवाः । धनं चादाय तैर्द्दत्तमरिष्टं प्राविशन्वनं ।
निषादी पञ्चपुत्रा तु जातुषे तत्र वेश्मनि । कारणाभ्यागता दग्धा सह पुत्रैरनागसा ।
स च म्लेच्छाधमः पापो दग्धस्तत्र पुरोचनः । वञ्चिताश्च दुरात्मानो धार्त्तराष्ट्राः सहानुगाः । ५९५५
अविज्ञाता महात्मानो जनानामक्षतास्तथा । जनन्या सह कौन्तेया मुक्ता विदुरमन्त्रिताः ।
ततस्तस्मिन्पुरे लोका नगरे वारणावते । दृष्ट्वा जतुगृहं दग्धमन्वशोचन्त दुःखिताः ।
प्रेषयामासुराजानं यथावृत्तं निवेदितुं । संवृत्तस्ते महान्कामः पाण्डवान्दग्धवानसि ।
सकामो भव कौरव्य भुङ्क्ष्व राज्यं सपुत्रकः । तच्छ्रुत्वा धृतराष्ट्रस्तु सह पुत्रेण शोचयन् ।
प्रेतकार्य्याणि च तथा चकार सह बान्धवैः । पाण्डवानां तथा क्षत्ता भीष्मश्च कुरुसत्तमः । ५९६०
॥ जनमेजय उवाच ॥ पुनर्व्विस्तरशः श्रोतुमिच्छामि द्विजसत्तम । दाहं जतुगृहस्यैव पाण्डवानाञ्च मोक्षणं ।
सुनृशंसमिदं कर्म्म तेषां क्रूरोपसंहितं । कीर्त्तयस्व यथावृत्तं परं कौतूहलं मम ।
॥ वैशम्पायन उवाच ॥ शृणु विस्तरशो राजन्वदतो मे परन्तप । दाहं जतुगृहस्यैतत्पाण्डवानाञ्च मोक्षणं ।
प्राणाधिकं भीमसेनं कृतविद्यं धनञ्जयं । दुर्य्योधनो लक्षयित्वा पर्य्यतप्यत दुर्म्मनाः ।
ततो वैकर्त्तनः कर्णः शकुनिश्चापि सौबलः । अनेकैरभ्युपायैस्ते जिघांसन्ति स्म पाण्डवान् । ५९७५
पाण्डवा अपि तत्सर्व्वं प्रतिचक्रुर्य्यथागतं । उद्भावनमकुर्व्वन्तो विदुरस्य मते स्थिताः ।
गुणैः समुदितान्दृष्ट्वा पौराः पाण्डुसुतांस्तदा । कथयाञ्चक्रिरे तेषां गुणान्संसत्सु भारत ।
राज्यप्राप्तिञ्च सम्प्राप्तं ज्येष्ठं पाण्डुसुतं तदा । कथयन्ति स्म सम्भूय चत्वरेषु सभासु च ।
प्रज्ञाचक्षुरचक्षुष्ट्वाद्धृतराष्ट्रो जनेश्वरः । राज्यं न प्राप्तवान्पूर्व्वं स कथं नृपतिर्भवेत् ।
तथा शान्तनवो भीष्मः सत्यसन्धो महाव्रतः । प्रत्याख्याय पुरा राज्यं न स जातु ग्रहीष्यति । ५९९०
ते वयं पाण्डवज्येष्ठं तरुणं युद्धशीलिनं । अभिषिञ्चाम साध्वद्य सत्यकारुण्यवेदिनं ।
स हि भीष्मं शान्तनवं धृतराष्ट्रञ्च धर्म्मवित् । सपुत्रं विविधैर्भोगैर्योजयिष्यति पूजयन् ।
तेषां दुर्य्योधनः श्रुत्वा तानि वाक्यानि जल्पतां । युधिष्ठिरानुरक्तानां पर्य्यतप्यत दुर्म्मतिः ।
स तप्यमानो दुष्टात्मा तेषां वाचो नचक्षमे । ईर्ष्यया चापि सन्तप्तो धृतराष्ट्रमुपागमत् ।
ततो विरहितं दृष्ट्वा पितरं प्रतिपूज्य सः । पौरानुरागसन्तप्तः पश्चादिदमभाषत । ५९९५
॥ दुर्य्योधन उवाच ॥ श्रुता मे जल्पतां तात पौराणामग्रिवा गिरः । त्वामनादृत्य भीष्मञ्च पतिमिच्छन्ति पाण्डवं ।
मतमेतच्च भीष्मस्य न स राज्यं बुभुक्षति । अस्माकन्तु परां पीडां चिकीर्षन्ति पुरे जनाः ।